

Кобылянская Л. Н.

Академия финансового управления

ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ УСИЛЕНИЯ ГЛОБАЛЬНЫХ ВЫЗОВОВ

Резюме

Статья посвящена анализу нынешнего состояния украинской науки и возможностям научного обеспечения инновационного развития Украины. Выделены основные конкурентоспособные направления научной деятельности и высокотехнологичных видов производства на стадии формирования нового технологического уклада в мировом формате. Рассмотрена возможность развития отечественной науки благодаря участию в международных проектах.

Ключевые слова: инновационное развитие, международный проект, программа, научная деятельность, научно-техническое сотрудничество.

Kobylyanska L. M.

Finance Administration Academy

PROSPECTS OF ECONOMY INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE GLOBAL CHALLENGES STRENGTHENING CONTEXT

Summary

The article is devoted to analysis of the Ukrainian science present condition and scientific maintenance possibilities of innovative development of Ukraine. The basic competitive directions of scientific activity and hi-tech kinds of manufacture on the stages of new technological way formation in a global scale are allocated. Prospects of the Ukrainian science development due to participation in the international projects are considered.

Key words: innovative development, international project, program, scientific activity, scientific and technical cooperation.

УДК 330.101

Мазуренко В. П.

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано сукупність факторів, що обумовлюють виклики та загрози глобальної інформаційно-мережевої економіки. Охарактеризовано теоретичну сутність інформаційно-мережевої економіки та визначено її особливості в сучасних умовах. Визначено, що вплив глобальної конкуренції є найсуттєвішим фактором, що вимагає трансформації систем управління на мікро- та макrorівні, прийняття ефективних управлінських рішень, обґрунтованих з урахуванням особливостей функціонування економічних систем в умовах інформаційно-мережевої економіки.

Ключові слова: інформаційно-мережева економіка, мережева парадигма, глобалізація, конкурентоспроможність, інформаційно-комунікаційні технології, глобальна конкуренція.

Постановка проблеми. Необхідною умовою формування ефективно інноваційної системи в сучасних умовах є її (інноваційної системи) розгляд в якості невід'ємної складової мережевої системи управління, властивій сучасному світу. Новий потужний імпульс мережевій економіці надала глобалізація, що додала інформаційної компоненти до сукупності мережевих відносин сучасної економіки та обумовила формування інформаційно-мережевої економіки як ознаки сьогодення.

Діючі ТНК, глобальні енергетичні компанії, мережеві торгові організації в масштабах світової спільноти, засоби комунікацій в сукупності з появою Інтернету дозволили перенести значну частину економічних відносин у віртуальний простір [1, с. 19-22]. З'явилися інтелектуальні технології, що пов'язують віртуальний і реальний простір з властивими їм економіками єдину мережу. Новими стали вузли мереж – структури, що визначають правила поведінки учасників економічних

відносин. Користувачі реальних та електронних мереж прагнуть до об'єднання матеріальних, фінансових, управлінських ресурсів, що дає можливість створення високоліквідної доданої вартості у вигляді проривних технологій, товарів і послуг.

Процес формування глобального економічного середовища відкриває принципово нові можливості в різних сферах соціально-економічної діяльності людини і призводить до формування нової парадигми існування та розвитку економічної системи – інформаційно-мережевої парадигми [2; 3], яка заснована на інтенсифікації використання мережевого і інформаційного потенціалів суспільства як ресурсу його сталого розвитку. Застосування на практиці принципів інформаційно-мережевої парадигми забезпечує значне підвищення ефективності діяльності суб'єктів економіки в порівнянні з матеріальним виробництвом індустріального суспільства. Натомість діяльність в нових умовах мережевої економіки пов'язана з

певними загрозами, які слід ґрунтовно досліджувати, аналізувати, приймати до уваги в процесі прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління. Саме тому актуалізується необхідність дослідження викликів та загроз становлення та активізації за сучасних умов глобальної інформаційно-мережевої економіки, що враховує усе різноманіття чинників її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади інформаційної економіки якнайповніше викладено в роботах Д. Белла, Дж. Гелбрейта, М. Кастельса, Р. Катца, Р. Кроуфорда, В. Мартіна, Ф. Махлупа, А. Нормана, У. Ростоу, Т. Стоуньєра, Э. Тоффлера, А. Турена, Т. Умесао, С. Дятлова, В. Іноземцева, В. Медведєва, Л. Мяснікової, Р. Нижегородцева, Л. Пороховського та інших. Значна кількість науковців приділяла особливу увагу вивченню ролі інформації в економічних процесах, створюючи таким чином теоретичну базу для обґрунтування інформаційно-мережевої економіки та принципів її функціонування за сучасних умов. Так, проблеми ефективності функціонування компаній з позиції їх інформаційного забезпечення порушували Ф. Найт, Р. Коуз, Дж. Акерлоф, М. Спенс, Дж. Стигліз, Дж. Ходжсон, Дж. Ерроу.

При всій значущості розробок вітчизняних та зарубіжних науковців деякі проблеми залишаються недостатньо розкритими, особливо коли мова йде про комплексне дослідження системної взаємодії окремих складових. Не знайшли відображення такі питання, як обґрунтування інформаційної компоненти впливу певних факторів розвитку сучасного суспільства та економіки (НТП, інформаційно-комунікаційні технології, глобалізація тощо) на підвищення конкурентоспроможності сучасної мережевої економіки. Втім, визначено, що інформація є каталізатором процесів формування та розвитку мережевої економіки, проте не показано тих проблем, викликів та загроз, що обмежують ефективність цих процесів, які слід враховувати при прийнятті управлінських рішень на різних рівнях управління.

Метою статті є виокремлення сукупності факторів, що обумовлюють виклики та загрози становлення та активізації за сучасних умов глобальної інформаційно-мережевої економіки.

Виклад основного матеріалу. Формування глобальної комунікаційної системи у рамках інформаційного суспільства чинить на це суспільство усебічний вплив, з-поміж різних аспектів якого в даній статті проаналізовано економічний аспект. Мережеві ефекти, які особливо яскраво проявилися у наш час, мали місце і у минулому. Зокрема, у 1858 році, після того як по дну Атлантичного океану було прокладено телеграфний кабель і таким чином встановлено прямий зв'язок між Європою і Америкою, спостерігався наступний ефект: торги, що проводилися на біржах Лондона і Нью-Йорку, стали безпосередньо впливати один на одного. Так, завдяки електричному телеграфу уперше в історії стала формуватися всесвітня система економічних кореляцій, яка зараз визначається терміном «мережева економіка». Проте на той час ще не було сформульовано та обґрунтовано науково мережеву економіку як теоретичне підґрунтя соціально-економічного розвитку.

Взагалі, будь-яку форму економіки можна вважати мережевою у тому сенсі, що сама економічна тканина суспільства відбиває характер зв'язків, що склалися. У науковій літературі є й інші визначення: нова економіка, інформаційна економі-

ка, економіка знань, е-економіка тощо. Однак, нині загальноприйнятим є саме термін «мережева економіка».

Вчений Парінов С. І. Виділяє чотири форми економічної діяльності [4]:

1. Економіка малої групи (натуральне господарство).
2. Командно-ієрархічна економіка.
3. Ринкова економіка.
4. Мережева економіка.

Кожна з перелічених вище форм історично з'являється пізніше за попередню: при веденні натурального господарства усі суб'єкти економічної діяльності представлені членами одного локального співтовариства, які знаходяться в постійному і безпосередньому контакті один з одним. Такі співтовариства в економіці і теорії управління прийнято називати малими групами. Роль інформаційної складової економічної взаємодії в цьому випадку відповідає тим низьким потребам в інформації, які потрібні для простого відтворення і натурального обміну.

Складніші форми управління висувають менші вимоги до інформаційних потоків, оскільки дозволяють здійснювати ефективне управління в умовах часткової невизначеності через слабкість інформаційної проникності середовища. Так, наприклад, командна форма управління заснована на виборчому і односторонньому інформаційному обміні: тобто в кожен конкретний момент часу інформація поширюється тільки між двома точками і тільки в одному напрямку. Це дозволяє при тих же комунікаційних ресурсах керувати більшою кількістю об'єктів, ніж при рівноправному колективному управлінні. Крім того, бюрократія схильна до спотворення інформаційних сигналів, поширюваних в суспільстві. Звідси в системі можуть виникати різні парадоксальні ефекти, пов'язані з волюнтаризмом і суб'єктивізмом командного центру.

Виникає проблема обміну інформаційними сигналами між агентами економічної діяльності, що відноситься до юрисдикції різних командних центрів. Еволюційна відповідь – система обмінів цінovими сигналами, яка призводить до ринкової форми взаємодії, що звужує обмін інформацією до поширення цінovих сигналів. Інтерпретація цінovих сигналів – завдання самого суб'єкта ринкової економіки. У цьому сенсі ринкова форма управління ще менш вимоглива до рівня розвитку системи інформаційного обміну, ніж командно-ієрархічна. У граничному варіанті (вільний ринок) кількість об'єктів управління (ринкових агентів) – не обмежена. Головною причиною виникнення цієї форми організації економіки слід визнати низьку інформаційну проникність економічного середовища на великих відстанях.

Отже, командна і ринкова форми управління з'явилися після колективної і можуть вважатися результатом соціальної еволюції. При цьому мережева форма управління є найбільш ефективною для обслуговування взаємодій на коротких відстанях, командно-ієрархічна – на середніх, а ринкова – на довгих і наддовгих [4]. Це визначається низькою інформаційною проникністю суспільства в доіндустріальну епоху.

Згідно з визначенням вченого Матюшка В. М., мережеву економіку можна розглядати як форму економічної діяльності, що базується на глобальному електронному середовищі з переважанням в якості найважливіших елементів продуктивних сил знань і інформації і прискореній динаміці між попитом і пропозицією [5, с. 48].

Особливості сучасної мережевої економіки узагальнено на рис. 1.

Найбільш важливими принципами функціонування і розвитку мережевої економіки є принцип експоненціального розвитку, принцип зростаючого ефекту, принцип зворотного ціноутворення, принцип безкоштовності та принцип переоцінки цінностей (рис. 2).

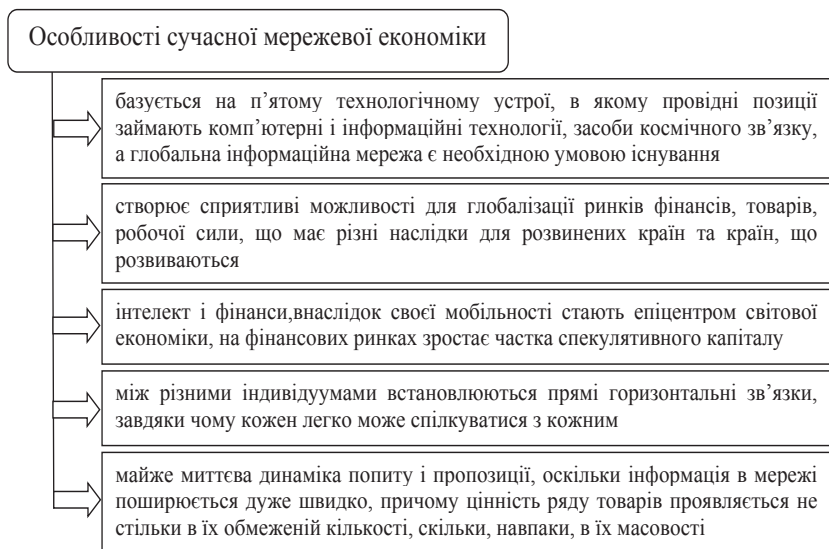
В умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх тотального проникнення в усі сфери життєдіяльності, масштабного розгортання глобалізаційних процесів і залучення до них більшості країн світу, відбувається трансформація світовою і національних економічних систем. За цих умов якісно змінюються основні концепції, моделі, методи, механізми і форми регулювання економіки і конкурентної боротьби на глобальному, національному, міжрегіональному, регіональному рівнях.

Головною ознакою та викликом для економічних суб'єктів мікрота макrorівня в сучасних умовах є те, що мережева економіка надала конкуренції глобальний характер, з огляду на це загострення протиріч і посилення конкуренції відзначається практично на усіх рівнях, сегментах і видах світових і національних ринків.

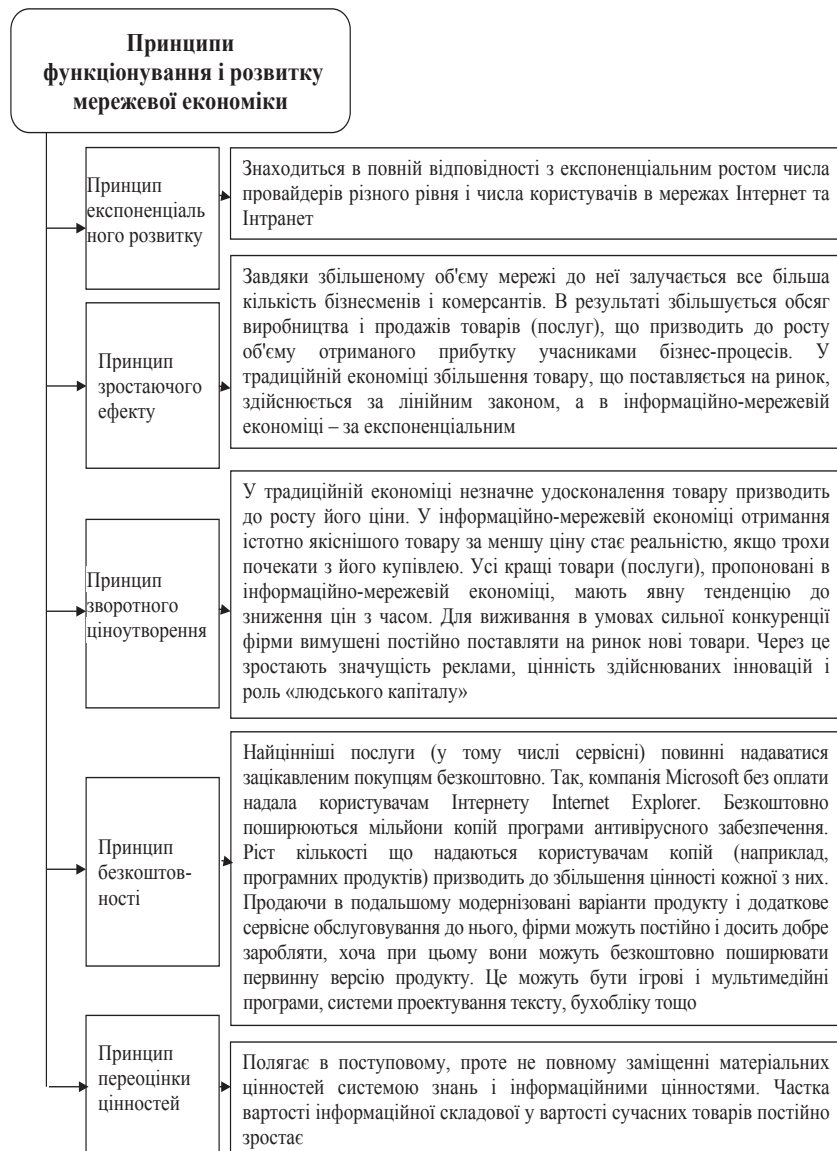
Саметому економічні суб'єкти – сучасні підприємства змушені конкурувати не лише з конкурентами власного регіонального, національного ринку, але й з підприємствами, що діють на міжнародному рівні [9]. Конкурентоспроможність товарів і послуг на світових ринках стала головною загрозою існування, але в той же час і головною запорукою успіху господарської діяльності тих або інших країн, корпорацій і окремих інноваторів [10].

Сучасна інформаційно-мережева економіка, динамічність розвитку якої обумовлена процесами глобалізації, інфраструктурою Інтернет і мобільного зв'язку, впровадженням знань і інновацій, активною взаємодією в глобальних виробничих мережах, вимагає наявності потужних та ефективних державних інститутів, що об'єктивно підвищує роль держави і актуалізує перелік конкретних напрямків державної діяльності (рис. 3).

Щоб отримувати і зберігати ринкове лідерство сучасному підприємству необхідно не лише використати конкурентні переваги, інтеграцію бізнесу, технологічну імітацію, рекомбінування ком-

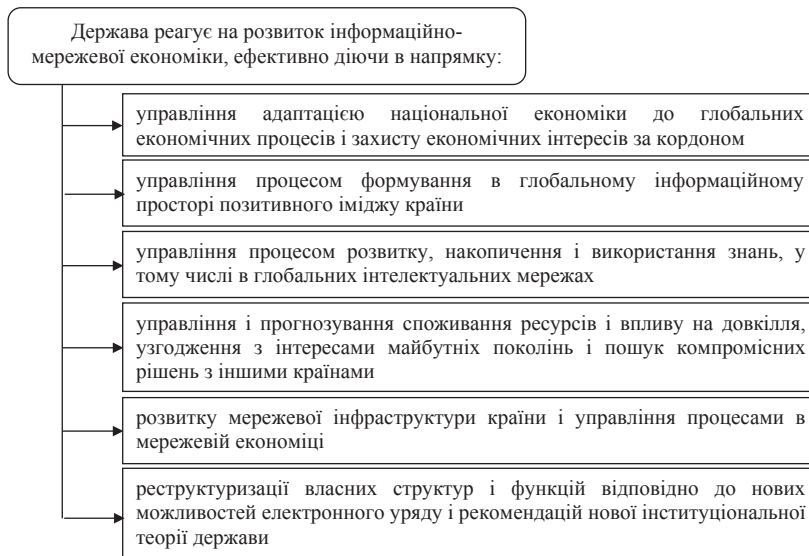

Рис. 1. Особливості сучасної мережевої економіки
Джерело: складено на основі 5-7

Рис. 2. Принципи функціонування і розвитку мережевої економіки
Джерело: складено на основі [7; 8]

Рис. 3. Напрямки активності держави як реакція на виклики розвитку інформаційно-мережевої економіки
Джерело: складено на основі [11]

петенцій, але і перетворювати слабкі сторони на сильні, що зазвичай здійснюється на основі [12]:

- інноваційного оновлення;
- технологічного і статусного домінування;
- активного використання гнучких інтерактивних методів конкурентної боротьби, що базуються на принципах випередження і програмування (управлінського маніпулювання) економічної поведінкою потенційних конкурентів.

Реалізуючи зазначені вище умови ефективного функціонування сучасних підприємств як суб'єктів мережевої економіки, слід зважати на ті загрози, що в умовах глобальної конкуренції можуть стримувати або унеможливити розвиток підприємств. До таких загроз автор вважає за необхідне віднести:

- повільність засвоєння нових знань, технологій, передових методів конкурентної боротьби, компетенцій і менеджменту;
- значні витрати на агресивно-випереджаючу конкуренцію;
- національні межі і протекційні бар'єри при швидкому виході на світові ринки і захоплення їх значної частки;
- відсутність гнучкості у залученні до сфери своїх інтересів потенційно корисних партнерів.

Значною мірою мінімізація негативного впливу (реального або протенційного) перелічених загроз можлива завдяки ефективному управлінню підприємством, реалізації обґрунтованих управлінських рішень. В той же час важливою є й державна підтримка розвитку підприємств, створення мереж обміну інформацією тощо. Так, для ефективного функціонування інформаційно-мережевої економіки мережі повинні забезпечити доступність необхідної інформації у будь-який час, можливість аналізувати і оцінювати дану інформацію. Саме тому до інформаційно-мережевої економіки залучені сфери економіки, ефективність функціонування яких істотно залежить від міри використання у виробничих процесах інформаційних технологій (електронний уряд, віртуальні підприємства, електронна комерція, банкінг, дистанційна освіта тощо).

Висновки. В умовах всеосяжної глобалізації та глобальної конкуренції окремі держави та підприємства у все більшій мірі, усе більш жорстко конкурують між собою за нові наукові знання, за право контролю ресурсів, інформаційних і фінансових потоків, за частку на світових ринках, за власність на інтелектуальний і інформаційний капітал, за право контролювати і управляти економічними процесами, що багато в чому визначає їх лідерство і конкурентоспроможність на світових ринках.

Щоб отримувати і зберігати ринкове лідерство, сучасному підприємству необхідно не лише використати конкурентні переваги, інтеграцію бізнесу, технологічну імітацію, рекомбінування компетенцій, але і перетворювати слабкі сторони на сильні, розумно реагуючі на виклики та загрози розвитку глобальної інформаційно-мережевої економіки.

При переході до глобальної інформаційно-мережевої економіки національні уряди при проведенні своєї макроекономічної, зовнішньоторговельної і соціальної політики повинні враховувати передусім вимоги розвитку глобальних ринків, правила і обмеження глобальної інноваційної гіперконкуренції, вимоги та рекомендації глобальних (міжнародних та наднаціональних) інституцій.

Список літератури:

1. Воронкова В. Г. Нова парадигма філософії економіки XXI століття / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 46. – С. 19-32.
2. Bradford De Long J. The Next Economy / J. Bradford De Long, A. M. Froomkin. April 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.miami.edu/~froomkin/articles/newecon.htm>.
3. Podolny J. M., Karen L.P. Network Forms of Organization / J. M. Podolny, L. P. Karen // Annual Review of Sociology, 1998. – V. 24. – P. 57-76.
4. Паринов С. И. К теории сетевой экономики / С. И. Паринов. – Новосибирск : ИЭОПП СО РАН, 2002. – 168 с.
5. Матюшок В. М. Сетевая экономика и глобализация экономической деятельности / В. М. Матюшок // Информационное общество. – 1999. – № 6. – С. 47-53.
6. Городенко Л. Теорія мережевої комунікації : монографія / Леся Городенко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Академія Української Преси : Центр Вільної Преси, 2012. – 387 с.
7. Кашбиева Р. Р. Сетевая экономика как новый этап в эволюции систем управления / Р. Р. Кашбиева // X Международная научная конференция «Россия: ключевые проблемы и решения», Москва : ИНИОН РАН, 17-18 декабря 2009 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rkpr.inion.ru/files/download/100013811/100013811.doc?1274691372847>.
8. Дзядук Т. В. Формування та розвиток мережевої економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Дзядук Тетяна Вікторівна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.

9. Плахотнік О. О. Інформаційно-комунікаційний механізм управління підприємствами мережевої економіки : монографія / О. О. Плахотнік ; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. – 290 с.
10. Дятлов С. А. Информационно-сетевая экономика: структура, динамика, регулирование: монография / С. А. Дятлов, В. П. Марьяненко, Т. А. Селищева. – СПб. : Астерион, 2008. – 412 с.
11. Ковалев М. М. Услуги государственных структур в электронной форме / М. М. Ковалев, Шади Аль-Сараирех // Финансы, учет, аудит. – 2006. – № 7. – С. 3-5.
12. Дятлов С. А. Глобальная инновационная гиперконкуренция как фактор лидерства в мировой экономике / С. А. Дятлов // Евразийская интеграция: политика, экономика, право: международный научно-аналитический журнал. – 2011. – № 9. – С. 50-56.

Мазуренко В. П.

Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ ГЛОБАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИОННО-СЕТЕВОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

Проанализирована совокупность факторов, обуславливающих вызовы и угрозы глобальной информационно-сетевой экономики. Охарактеризована теоретическая сущность информационно-сетевой экономики и определены ее особенности в современных условиях. Определено, что влияние глобальной конкуренции является наиболее существенным фактором, который требует трансформации систем управления на микро- и макроуровне, принятия эффективных управленческих решений, обоснованных с учетом особенностей функционирования экономических систем в условиях информационно-сетевой экономики.

Ключевые слова: информационно-сетевая экономика, сетевая парадигма, глобализация, конкурентоспособность, информационно-коммуникационные технологии, глобальная конкуренция.

Mazurenko V. P.

Institute of international relations of Kyiv National Taras Shevchenko University

CHALLENGES AND THREATS GLOBAL INFORMATION NETWORK ECONOMY

Summary

The complex of factors which determine challenges and threats informatively-network economy have been analyzed. Theoretical essence of informatively-network economy has been characterized and its peculiarities in the modern conditions has been defined. It is determined, that influence of global competition is the most fundamental factor which needs of transformation of management systems on macro and micro levels, also acceptance of efficient managerial decisions validated by taking into account specifics of functioning of economic systems in the conditions of informatively-network economy.

Key words: informatively-network economy, network paradigm, globalization, competitiveness, of informatively-communication technologies, global competition.

УДК 339.9:631

Михайленко О. Г.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Досліджено стан органічного сільського господарства в світі. Визначені необхідність та основні проблеми, що перешкоджають розвитку органічної продукції. На основі аналізу стану, тенденцій розвитку органічного сільського господарства визначені перспективи розвитку цього ринку.

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічна продукція, органічне виробництво, розвиток органічного ринку, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Концепція стійкого розвитку суттєво залежить від раціонального, бережливого й поважного ставлення до навколишнього середовища. У зв'язку з цим набуває актуальності розвиток органічного виробництва в сільському господарстві, яке є основною ланкою забезпечення життєдіяльності людини і передумовою результативної реалізації концепції сталого розвитку.

Розвиток органічного виробництва є досить важливим на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності.

Питання безпеки та якості харчових продуктів є актуальною проблемою в багатьох країнах світу. У сучасних умовах якість (і в тому числі екологічна безпечність) продукції, виробленої аграрним сектором, стає одним з основних факторів його внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності. У зв'язку з цим розвивається культура екологічного або органічного сільського господарства. При цьому методі господарювання заборонено використання хімічно синтезованих мінеральних добрив, пестицидів, ветеринарних препаратів, генетично модифіко-